

e-ISSN: 2319-8753 | p-ISSN: 2347-6710

IJRSET

International Journal of Innovative Research in
SCIENCE | ENGINEERING | TECHNOLOGY

INTERNATIONAL JOURNAL OF INNOVATIVE RESEARCH

IN SCIENCE | ENGINEERING | TECHNOLOGY

Volume 11, Issue 3, March 2022

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INDIA

Impact Factor: 7.569

9940 572 462

6381 907 438

ijirset@gmail.com

www.ijirset.com

BASIS OF TEACHING GEOMETRY

Narimbetova Z.A.¹, Eshqoraev Q.A.²

Teacher of the department "Primary Education", Chirchik State Pedagogical Institute of Tashkent region, Uzbekistan¹

Lecturer at the Department of Algebra and Mathematical Analysis, Chirchik State Pedagogical Institute of Tashkent region, Uzbekistan²

ABSTRACT: Geometry is one of the main subjects in a comprehensive school and this article discusses the basics of its teaching.

KEYWORDS: geometry, general, education, school, teaching, science, base, knowledge, skill, qualification.

ГЕОМЕТРИЯНИ ЎҚИТИШ ТАЯНЧЛАРИ

Наримбетова З.А.¹

“Бошланғич таълим” кафедраси ўқитувчиси
Тошкент вилояти Чирчиқ давлат педагогика институти¹
Ешқораев Қ.А.²

“Алгебра ва математик анализ” кафедраси ўқитувчиси
Тошкент вилояти Чирчиқ давлат педагогика институти²

Аннотация: умумий ўрта таълим мактабларида Геометрия асосий ўқув фанларидан ҳисобланади ва мазкур мақолада уни ўқитишнинг таянчлари тўғрисида фикр юритилган.

Калит сўзлар: геометрия, умумий, таълим, мактаб, ўқитиш, фан, таянч, билим, кўникма, малака.

Умумий ўрта таълим мактабларида ўқитиладиган Геометрия фани асосий ўқув фанларидан бири ҳисобланади. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 7 майдаги “Математика соҳасидаги таълим сифатини ошириш ва илмий-тадқиқотларни ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарорида барча математик фанлар қаторида Геометрия фанини ўқитишни кучайтириш вазифалари белгиланган [1]. Чунки Геометрия фани қурилиш, илм-фан, иқтисодиёт, инновацион ривожланиш каби соҳаларда етук мутахассис бўлишнинг таянчларидан биридир. Шу сабабли мазкур фанни ўзлаштириш давлат таълим стандартларининг белгиланган вазифалари доирасига киради [2].

Уларнинг асосийлари қуйидагилардан иборат бўлиб, Геометрия фанини ўқитиш бўйича давлат таълим стандартлари ва малака талабларида акс этиши мақсадга мувофиқ бўлади:

- 10-11 синфларда Геометрия фанини ўқитишда мавзулар бўйича тўлиқ узвийликни таъминлаш;
- таълимнинг мазкур босқичида Геометрия фани бўйича бериладиган ўқув материалларининг ўқувчиларнинг қулай ўзлаштириши, қизиқиш билан муносабатда бўлиши ва мавзулар бўйича аниқ кўникмаларга эга бўлишига йўналтирилиши;
- мазкур фанни ўқитишда умумий ўрта таълим мактаби ва олий таълим муассасаси ҳамкорлиги механизмларига таяниш;
- 10-11 синфларда Геометрия фани воситасида ўзлаштириладиган билим, кўникма ва малака компетенциялари кўламини аниқ белгалаб қўйиш;
- ушбу фан бўйича ўқувчиларнинг ўзлаштирганлик даражасини баҳолашнинг мутлақо янги тизимини ишлаб чиқиш.

Буларнинг барчаси Геометрия фани бўйича ишлаб чиқилган янги асосдаги давлат таълим стандартлари ва малака талабларини халқаро таълим дастурлари талаблари асосида яратиш имконини беради[2].

Бугунги кунда умумий ўрта таълим мактабларида, жумладан, 10-11 синфларда геометрия фанини ўқитишнинг ўзига хос анъанавий ва ноанъанавий методлари ҳамда технологияларига амал қилиш жорий этилган. Бунда бугунги кунда қуйидаги анъанавий методлар устувор эканлиги кўзга ташланади:

- тушунтириш;
- ўргатиш;
- йўналтириш;
- баҳолаш.

Геометрия фанини ўқитишнинг бу анъанавий методлари тажрибадан ўтганлиги билан муҳим аҳамиятга эга.

Умумий ўрта таълим мактабларида Геометрия фанини ўқитишда ноанъанавий методларга асосланиш ҳам таркиб топган. Бундай ноанъанавий методларнинг асосийлари қуйидагилардан иборат:

- ўқитишнинг техник воситаларига таяниш;
- ўқитишнинг мустақил таълим методига устувор даражада аҳамият бериш;
- ўқувчиларнинг ўзлаштирганлик даражасини мониторинг қилиб бориш;
- ўқувчиларнинг билимини ўқув-техник жиҳозлар воситасида баҳолаш.

Бу ноанъанавий методлар Геометрия фани ўқув режа ва дастурларида назарда тутилган билим ҳамда амалий кўникмаларда ўқувчиларда кутилган даражада беришга асос бўлмоқда.

Геометрия фанини умумий ўрта таълим мактабларида ўқитишнинг амалдаги ўзига хос технологиялари ҳам мавжуд. Бундай технологияларнинг асосийлари қуйидагилардир:

- ўқитишнинг Кейс стади технологияси;
- ўқитишнинг ривожлантирувчи таълим технологияси;
- ўқитишнинг техник имкониятлар технологияси;
- ўқитишнинг эмперик технологияси.

Мазкур ўқитиш технологиялари умумий ўрта таълим мактабларида, жумладан, таълимнинг тўлиқ босқичи бўлган 10-11 синфларда Геометрия фанини бугунги кун талаблари асосида ўқитиш имконини бераётганлигини алоҳида таъкидлаш жоиз.

Этибор берилса, Ўзбекистон умумий ўрта таълим мактабларида Геометрия фанини ўқитишнинг ўзига хос давлат таълим стандартлари ва малака талаблари, ўқув режалари, дастурлари, дарсликлари, ўқитишнинг анъанавий ва ноанъанавий методлари ҳамда технологиялари амалда қўлланилиб келинмоқда. Айни пайтда, мазкур фанни умумий ўрта таълим мактабларида, айниқса, 10-11 синфларда ўқитиш методикасини замонавий талаблар асосида ривожлантириш зарурият бўлиб турибди. Бу зарурият қуйидагилар билан белгиланади:

Геометрия фанини ўқитиш методикасини янгиллаб бориш ва ривожлантириш асосларини ишлаб чиқиш;
мазкур фан бўйича ўқувчиларнинг қизиқишларини кучайтириш, бу борадаги уларнинг лаёқат ва қобилиятларини ривожлантириш;

ушбу фан бўйича ўқувчиларнинг халқаро фан олимпиадаларида иштирокини кучайтириш ва бунинг учун фанни инновацион ёндашувлар асосида ўқитишни йўлга қўйиш;

қобилиятли ўқувчилардан келгусида Геометрия фани бўйича истеъдодли мутахассислар тайёрлаш селекциясини амалга ошириш.

Бу заруриятлар умумий ўрта таълим мактабларида Геометрия фанини ўқитиш методикасини ривожлантиришда мақсадли ёндашиш учун асос бўлади. Шу сабабли бу борада қуйидагиларга этибор бериш кутилган самарани беради:

Умумий ўрта таълим мактабларида Геометрия фанини ўқитиш методикасини ривожлантириш бўйича миллий ва халқаро илмий-тадқиқотчилик тажрибалари ҳам мавжуд. Бунда умумий ўрта таълим мактабларида Геометрия фанини ўқитиш методикасини ривожлантириш бўйича қуйидаги миллий илмий-тадқиқотчилик тажрибаларидан фойдаланиш имкониятлари борлигини таъкидлаш жоиз:

Геометрия фани ва уни ўқитиш методологияси бўйича амалга оширилган илмий-назарий ҳамда амалий тадқиқотларнинг хулосаларидан фойдаланиш;

Геометрия фани бўйича тарихий-педагогик манбаларда тақдим этилган методологик тавсиялардан фойдаланиш (мисол учун, Абу Райхон Берунийнинг “Геодезия” асарида Геометрия фани асослари ва уни ўзлаштириш омиллари бўйича муҳим тавсиялар берилган);

ушбу фан бўйича амалга оширилаётган ихтиролар ва кашфиётлардан фойдаланиш.

Фанни ўқитиш бўйича бу миллий илмий-тадқиқотчилик тажрибалари биз учун таълим-тарбия жараёнида муҳим аҳамиятга эга[3].

Геометрия фанини умумтаълим мактабларида ўқитиш бўйича халқаро илмий-тадқиқотчилик тажрибаларидан ҳам фойдаланиш мақсадга мувофиқ бўлади. Бундай халқаро илмий-амалий тадқиқотчиликнинг энг муҳимлари қуйидагилардир:

Геометрия фанини ўқитишда ҳар бир таълим оловчига индивидуал ёндашишга доир илмий-тадқиқотлар тавсияларидан фойдаланиш;

фанни ўқитишда ишлаб чиқилган замонавий ва инновацион технологиялардан фойдаланиш;

хорижий мамлакатлар илмий ва таълим муассасаларида фаолият юритаётган илмий-амалий марказларнинг тажрибаларидан фойдаланиш.

Геометрия фанини ўқитишнинг бундай халқаро илмий-тадқиқотчилик тажрибаларидан фойдаланиш мазкур фанни ўқитишнинг меъёрий факторларини идрок этишда муҳим ўрин тутди. Улар асосида фанни ўқитиш методикасини ривожлантириш йўналишларини белгилаб олиш мумкин.

Умумий ўрта таълим мактабларида Геометрия фанини ўқитиш бўйича мамлакатимизда амалий фаолиятдаги ўқитувчиларнинг ҳам ўзига хос индивидуал методлари мавжуд бўлиб, улар фанни ўқитиш методикасини ривожлантириш асосларини белгилашда амалий материаллар бўлиб хизмат қилади. Бундай индивидуал методларга қуйидаги хусусиятлар хос:

фанни ўқитишда ҳар бир ўқувчи билан индивидуал ишлаш;

таълим жараёнида ўқувчиларнинг ушбу фан бўйича лаёқатларини аниқлаб, улар билан гуруҳли тарзда ишлаш;

лаёқатли ўқувчиларга махсус топшириқлар ва вазифалар бериш[4,5].

Бундан индивидуал тажрибалар амалий фаолиятдаги ўқитувчиларнинг йиллаб давом этган касбий фаолиятида таркиб топган. Шу сабабли бундай тажрибалар умумий ўрта таълим мактабларида, айниқса, 10-11 синфларда геометрия фанини ўқитиш методикасини амалий ривожлантириш асосларини белгилаб олишда таянч материал ҳисобланади.

Эътибор берилса, умумий ўрта таълим мактабларида геометрия фанини ўқитишнинг таянчлари ўзига хос хусусиятларга эгалиги билан диққатни тортади.

Умумий ўрта таълим мактабларида Геометрия фанини ўқитишнинг “меъёрий факторлари” деганда қуйидагилар назарда тутилади:

мазкур фанни ўқитиш бўйича давлат таълим стандартлари ва малака талаблари, ўқув режа, дастур ва дарсликлари;

ушбу фанни ўқитишнинг анъанавий ва ноанъанавий методлари ҳамда технологиялари;

бу фанни ўқитиш методикасини ривожлантириш бўйича миллий ва халқаро илмий-тадқиқотчилик тажрибалари;

фанни ўқитиш бўйича тажрибали ўқитувчиларнинг индивидуал методлари.

Аввало бу факторлар асосида фанни ўқитиш муваффақиятли амалга оширилмоқда, қолаверса, бу факторларнинг таҳлили фанни ўқитиш методикасини янгилаш ва ривожлантириш заруриятини кўрсатади. Шу сабабли бизнинг ёндашувимизга кўра, бу борада махсус тадқиқот ишлари амалга оширилиши ҳамда фанни ўқитиш методикасини ривожлантиришнинг янгича методларини ишлаб чиқилиши тақозо этилади[5].

REFERENCES

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 7 майдаги “Математика соҳасидаги таълим сифатини ошириш ва илмий-тадқиқотларни ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори. // WWW.ZIYONET.UZ.
2. Умумий ўрта таълимнинг давлат таълим стандарти. // www.ziyonet.uz.

3. Шерматов Ш. Халқ таълим: эврилиш ва юксалиш йўли. // “Янги Ўзбекистон” газетаси 2021 йил 30 сентябрь сони.
4. Наримбетова З.А. “Математика ўқитиш методикаси” фанидан амалий машғулотларни ўқитиш технологияси бўйича услубий кўрсатма. –Чирчик, 2020.
5. Наримбетова З.А. Умумий ўрта таълим мактабларида геометрия фанини ўқитишнинг ахборот-коммуникацион масофавий таълим методи. // Янги Ўзбекистонда ислохотларни амалга оширишда замонавий ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланиш. Халқаро илмий-амалий конференция материаллари. Андижон машинасозлар институти. Андижон, 2021 йил 27-29 октябрь. Б. 149-151
6. Наримбетова З.А. Информационно-коммуникационные технологии в начальной школе. // Экономика и социум. № 8 (87), 2021. Б 373-378
7. Наримбетова З.А. Математика дарсларида ўқувчилар ижодкорлигини ривожлантиришда ахборот-коммуникацион технологияларининг ўрни.//Халқ таълими, №2, 2021,131-134 б.
8. Наримбетова З.А. Ўмумий ўрта таълим мактабларида геометрия фанини ўқитишнинг узвийлиги.//Муғаллим ҳам узлуксиз билимдендируи, 58-61 бет.
9. Наримбетова З. А. Математикани ўқитишда илғор педагогик технологиялар ва ўқитишнинг замонавий усулларидан фойдаланишнинг ўзига хос хусусиятлари.// СамДУ Та’лим sifatini oshirish va zamonaviy interfa’ol metodlardan foydalanishning innovatsion texnologiyalari va uslublari. 3-Q.143-146 б.
10. Наримбетова З. А. Умумий ўрта таълим мактабларида Геометрия фанини ўқитишнинг меъёрий факторлари.// Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети илмий журнали, 2021 , 1/6/11.61-165 б.
11. Наримбетова З. А. Қ.А. Эшқораев,А.Ғ.Норқулов Математика фани тўғрақларини ташкил этиш ва ўтказиш бўйича услубий тавсиялар. Муғаллим ҳам узлуксиз билимдендируи// № 1-1.2020. 106-109 б.

Impact Factor:
7.569

INTERNATIONAL JOURNAL OF INNOVATIVE RESEARCH

IN SCIENCE | ENGINEERING | TECHNOLOGY

 9940 572 462 6381 907 438 ijirset@gmail.com

www.ijirset.com

Scan to save the contact details